

Duit in het zakje

Eindelijk is er een discussie op gang gekomen over het economisch beleid in de EU nu de crisisgolven ook over onze dijken heen stromen. Het is niet langer een probleem alleen van de zuidelijke lidstaten nu de broekriem ook hier een gaatje of twee strakker moet om te voldoen aan de gemaakte afspraken van begrotingsdiscipline.

Door
Coby van der
Linde

Veel beleidsruimte is er niet, omdat we de afgelopen twee jaar collegelanden regelmatig roeptoeterend de maat hebben genomen. Die zullen nu extra goed opletten dat de nieuwe regels van het spel juist hier goed toegepast worden. Dit zal ongetwijfeld ook zijn weerslag hebben op de discussies over de 2050 Roadmap, als de blik noodgedwongen wat meer op de korte termijn zal moeten worden gericht.

Fiscaal pact

De vrijdag voor de Catshuis-gesprekken begonnen, werd in Brussel het nieuwe begrotingspact getekend door de Europese leiders. In mijn herinnering werd niet eerder met zo weinig politieke discussie een document getekend dat de beleidsvrijheid van lidstaten zo nadrukkelijk aan banden legt. Het lijkt wel of de Europese democratie het hoofd moedeloos in de schoot heeft gelegd. Het één-maat-voor-iedereen-pak waarin we nu genaaid worden, verdient

echter een gedegen discussie, vooral omdat analyses belangrijke verschillen tussen de landen laten zien die wellicht een eigen beleid verdienen. Ook ontbreekt het aan een goede uitleg van Duitsland of van onze eigen leiders die in gesprek zijn met Duitsland in de Europese Raad, welke toekomst- en beleidsvisie er nu eigenlijk ten grondslag ligt aan de afspraken. Het draagvlak voor bezuinigingen is al smal in veel landen en zal moeilijk toenemen met de huidige gebrekkige discours. Het pact veronderstelt, zo mogen we hopen, overeenstemming over oorzaken, gevolgen en, niet onbelangrijk, de aanpak van de Europese malaise. Het delen van die inzichten is ook niet onbelangrijk voor de discussie op energiegebied, waar de EU de hengel wel erg ver vooruit probeert te werpen.

Ambities

De ambities van de EU zijn groot en soms te groot, op welk gebied dan ook, maar laten we het bij energie houden. Barroso kondigde voor de crisis van 2008 nog een ware industriële revolutie aan bij de presentatie van het Europese energiebeleid. Wel, revolutie hebben we gekregen, maar niet van het soort waar hij van droomde. De grote ambities op energiegebied komen nu samen in de 2050 Energy Roadmap. Over zo'n slordige veertig jaar moet de Europese energiehuishouding grondig verbouwd zijn. Nu is deze constatering niet zo hemelbestormend, wel dat het traject ernaartoe behoorlijk wordt dichtgetimmerd en er mentaal al afscheid genomen wordt van mogelijkheden die niet in het ideaalplaatje passen van de toekomst. Deze energiedragers sluiten niet meer aan bij de nieuw te creëren

werkelijkheid, ook niet als ze wel tot de werkelijkheid horen van vandaag en morgen.

Realiteit

Kijken we 40 jaar terug, dan leert de geschiedenis dat er in zo'n periode veel zal veranderen. Uit mijn huis was de kolenkachel net weggeslept en was verwarming door het hele huis nog een luxe. De komende 40 jaar zal er ongetwijfeld ook veel veranderen, daar hoeft je niet eens een technologieoptimist voor te zijn. Nu de Europese economie in woeliger vaarwater is gekomen, is het echter de vraag of de Europese lidstaten zo kien zullen blijven om, voor de internationale troepen uit, zich nu op kostbare routes te willen vastleggen of dat kortere termijnbelangen van bedrijvigheid en werkgelegenheid zullen prevaleren. Vooral in de (groeïende) groep van armere lidstaten zullen de langetermijnambities worden ingehaald door de harde economische werkelijkheid van het heden.

Schraalhans

De huidige geringe beleidsruimte bepaalt waarschijnlijk het tempo van verandering in de komende jaren. De EU-overheden hebben de grenzen van de uitgaven bereikt en zullen moeilijke keuzes moeten maken tussen verschillende beleidsprioriteiten. Net als in eerdere periodes van schraalheid in de bestedingen van de overheid, zal 'de markt' een belangrijk deel van de beleidsambities moeten realiseren. Afhankelijk van het raamwerk waarbinnen de markt kan opereren, zal de markt wellicht opteren voor andere routes naar verduurzaming dan die nu door de politiek en bureaucratie worden geprefereerd. De concurrentie met

het buitenland zal hierin ook een belangrijke rol spelen. De huidige opdracht aan de regeringsleiders is, althans zo begrijpen we de begrotingsdiscours, immers het herstel van de concurrentiekracht van de lidstaten. In een dergelijke strategie past natuurlijk geen energiesysteem dat de lidstaten ten opzichte van de concurrentie buitenspel zet.

Buitenbeentje

Het is echter precies op energiegebied waar de EU zich ten opzichte van Noord-Amerika en Azië lijkt te ontwikkelen als een buitenbeentje. De verduurzaming van het energiesysteem is vooralsnog een kostbare aangelegenheid gebleken voor de overheid. De begrotingsperikelen zullen ook hier voelbaar worden en slechts weinigen zullen de ontwikkelingen nog uit de begrotingskas willen of kunnen stimuleren. Echter, ook de portemonnee van de consument is niet oneindig diep; zeker de komende jaren niet. Een discussie over de kosten van de verschillende routes naar een duurzamere energiehuishouding is broodnodig om het draagvlak voor verduurzaming te behouden in de toekomst. Daarbij is het niet voor te stellen dat er, zoals bij het begrotingspact, geen diepgaande discussie zal plaatsvinden en dat lidstaten enige ruimte wordt gelaten om de route te kiezen die het beste past bij de eigen economie. Het is dus eigenlijk heel simpel, goed 'roodbeppen' gaat vooraf aan 'roodmeppen'.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen. ■